

Dostępne online www.sciencedirect.com

ScienceDirect

journal homepage: www.elsevier.com/locate/pepo

Praca poglądowa/Review

Uprawnienia opiekuna faktycznego w procesie diagnostyczno-terapeutycznym podejmowanym wobec małoletniego pacjenta – wybrane zagadnienia prawne

Powers of actual guardian in the process of diagnostics and therapeutics undertaken in minor patients – selected legal issues

Anna Augustynowicz^{1,*}, Iwona Wrześniewska-Wal^{1,2},
Grażyna Dykowska², Mariola Kowalska², Aleksandra Czerw²

¹Zakład Ekonomiki, Prawa i Zarządzania, Szkoła Zdrowia Publicznego, Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego w Warszawie, Polska

²Zakład Zdrowia Publicznego, Warszawski Uniwersytet Medyczny, Polska

INFORMACJE O ARTYKULE

Historia artykułu:

Otrzymano: 12.01.2016

Zaakceptowano: 13.01.2016

Dostępne online: 23.01.2016

Słowa kluczowe:

- opiekun faktyczny
- małoletni pacjent
- zgoda

Keywords:

- Actual guardian
- Minors patient
- Consent

A B S T R A C T

The article presents an analysis of the laws related to participation of the actual guardian in the diagnostics and therapeutics of a minor patient. The actual guardian is authorized to consent to testing if the patient does not have a legal representative, or no one can communicate with him. The extent to which it is authorized to consent is that he has the right to information needed to develop a position on this issue. To obtain information in other cases, it required the authorization of a legal representative. Also, access to medical records requires the consent of the guardian, who is the actual legal representative.

© 2016 Published by Elsevier Sp. z o.o. on behalf of Polish Pediatric Society.

Wstęp

W świetle obowiązujących przepisów prawnych, wszelkie działania podejmowane wobec małoletnich pacjentów

wymagają, co do zasady, akceptacji przedstawiciela ustawowego [1]. Przedstawicielem ustawowym może być rodzic, przysposabiający, opiekun lub kurator. Najczęściej przedstawicielem ustawowym są rodzice, pod warunkiem że nie pozbawiono ich władzy rodzicielskiej, nie są małoletni albo

* Adres do korespondencji: Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego, ul. Kleczewska 61/63, 01-826 Warszawa, Polska.
Tel.: +48 22 56-01-140.

Adres email: aaugustynowicz@poczta.onet.pl (A. Augustynowicz).

<http://dx.doi.org/10.1016/j.pepo.2016.01.004>

0031-3939/© 2016 Published by Elsevier Sp. z o.o. on behalf of Polish Pediatric Society.

ubezwłasnowolnieni. Kodeks rodzinny i opiekuńczy [2] ustanawia rodziców przedstawicielami ustawowymi dziecka po to, aby mogli skutecznie występować zamiast dziecka w jego interesie i dla jego dobra. Oznacza to, że czynność dokonana przez rodziców w imieniu dziecka pociąga za sobą skutki bezpośrednio dla niego samego – art. 95 § 2 Kodeksu cywilnego [3]. Jest to tzw. reprezentacja dziecka, która jest atrybutem władzy rodzicielskiej. Reprezentacja dziecka przez rodziców zachodzi także przy wyrażaniu przez nich zgody na udział dziecka w postępowaniu diagnostyczno-terapeutycznym.

Jednocześnie ustawodawca wprowadził wyjątki od zasady decydowania przez przedstawiciela ustawowego. Jednym z nich będzie wyposażenie opiekuna faktycznego w określone uprawnienia względem małoletniego w toku podejmowanych wobec niego czynności diagnostyczno-terapeutycznych.

Pojęcie opiekuna faktycznego

Zgodnie art. 3 ust. 1 pkt 1 Ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta [4], opiekunem faktycznym jest osoba sprawująca, bez obowiązku ustawowego, stałą opiekę nad pacjentem, który ze względu na wiek, stan zdrowia albo stan psychiczny opieki wymaga. W definicji opiekuna faktycznego istotne są dwa elementy – sprawowanie opieki bez obowiązku ustawowego oraz sprawowanie stałej pieczy nad osobą jej wymagającą. Wątpliwości doktryny prawniczej budzi zwrot „stała opieka”. Termin ten może być różnie rozumiany. Niewątpliwie zwrot ten jest nieprecyzyjny, jednakże eliminuje przypadki doraźnego opiekowania się pacjentem [5]. Zasadniczo stała piecza to taka, która jest wykonywana przez cały czas występowania okoliczności usprawiedliwiającej. O stałości pieczy nie decyduje długość jej sprawowania [6]. Może być zatem spełniony wymóg stałości pieczy, pomimo że nie wystąpi długotrwałość jej sprawowania. Uznanie osoby za opiekuna faktycznego pacjenta ma opierać się na relacjach faktycznych. Opiekunem faktycznym może być także ktoś, kto nie jest spokrewniony z pacjentem, jednakże opiekuje się nim w sposób ciągły. Zatem babcia lub pełnoletnie rodzeństwo, którzy opiekują się małoletnim w związku z dłuższym wyjazdem rodziców za granicę, czy też wychowawca kolonijny są opiekunami faktycznymi. Jednak już znajoma, sąsiadka czy niania, która została poproszona o zajęcie się dzieckiem przez kilka godzin, np. w czasie pracy rodziców, nie może być uznana za opiekuna faktycznego. Z rozważań tych wynika, że opiekuna faktycznego mogą mieć jedynie osoby, które jeszcze przed wystąpieniem zdarzenia skutkującego koniecznością udzielenia świadczenia zdrowotnego, wymagały stałej pieczy.

Uprawnienie opiekuna faktycznego do wyrażenia zgody na udzielenie świadczenia zdrowotnego

Zgodnie z art. 32 ust. 3 Ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty, gdy zachodzi potrzeba zbadania małoletniego pacjenta, zgodę na przeprowadzenie badania może wyrazić także opiekun faktyczny. Brzmienie art. 32 ust. 3 wskazane

ustawy każe przyjąć, że wyrażenie zgody przez opiekuna faktycznego może mieć miejsce wówczas, kiedy małoletni pacjent nie ma (w sensie faktycznym) przedstawiciela ustawowego lub porozumienie się z nim jest niemożliwe. Tę interpretację potwierdza treść art. 17 ust. 2 zd. 2 Ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, zgodnie z którą – w przypadku braku przedstawiciela ustawowego – prawo do wyrażania zgody, w odniesieniu do badania, może wykonać opiekun faktyczny [7].

Opiekun faktyczny może wyrazić zgodę za małoletniego wyłącznie na badanie. Przyjmuje się, że badanie to podstawowa forma czynności lekarskich, dokonywana poprzez oględziny ciała, badanie palpacyjne, osłuchanie i inne badania fizykalne. Co do zasady wskazuje się, że obejmuje czynności rutynowe i niestwarzające ryzyka, które przeprowadzone są przez lekarza w celu ustalenia stanu zdrowia pacjenta i decydują często o dalszych działaniach. W tym miejscu warto podkreślić, że obecnie obowiązująca ustawa o zawodach lekarza i lekarza dentysty przyjmuje odmienne rozwiązanie w stosunku do poprzednio obowiązującej Ustawy o zawodzie lekarza z 1950 r. [8] co do zakresu uprawnień opiekuna faktycznego. W ustawie z 1950 r. opiekun faktyczny mógł wyrazić zgodę na udzielenie świadczenia zdrowotnego w takim samym zakresie jak przedstawiciel ustawowy (czyli pełnym). Mógł więc wyrazić zgodę na każdy medycznie uzasadniony i dopuszczalny zabieg chirurgiczny. Jeśli jednak pacjent miał przedstawiciela ustawowego, wykluczone było podejmowanie decyzji przez opiekuna faktycznego [9].

W art. 32 ust. 3 Ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty mowa jest o małoletnim, bez wskazania, czy chodzi o osoby przed, czy po 16. roku życia. Oznacza to, że istnieje możliwość wyrażenia zgody równoległej (tj. kumulatywnej) na badanie przez opiekuna faktycznego. Dotyczy to sytuacji, gdy małoletni pacjent ukończył 16. rok życia i nie ma przedstawiciela ustawowego lub gdy porozumienie z nim nie jest możliwe. Wówczas na badanie, obok zgody małoletniego pacjenta, wymagana będzie zgoda opiekuna faktycznego.

Jednocześnie brak przedstawiciela ustawowego lub opiekuna faktycznego albo niemożność porozumienia się z nimi nie stanowi przeszkody do przeprowadzenia zwykłego badania [10]. W tej sytuacji, na podstawie art. 32 ust. 8 Ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty, lekarz może przeprowadzić badanie. I w tym przypadku pojęcie badania jest interpretowane stosunkowo restrykcyjnie i obejmuje podstawowe czynności lekarza polegające na oględzinach ciała i badaniu fizykalnym [6]. Po przeprowadzeniu badania lekarz może przystąpić do udzielania dalszych świadczeń zdrowotnych dopiero po uzyskaniu zgody sądu opiekuńczego. Opiekun faktyczny powinien być wysłuchany przez sąd opiekuńczy przy podjęciu decyzji w przedmiocie poddania małoletniego pozostałym interwencjom medycznym, gdyby zachodziła konieczność przeprowadzenia takiej interwencji, a nie było możliwości skontaktowania się z jego przedstawicielem ustawowym [11].

W tym miejscu warto rozstrzygnąć, czy dopuszczalne jest upoważnienie przez przedstawiciela ustawowego osoby trzeciej do wyrażenia zgody na udzielenie świadczenia zdrowotnego małoletniemu? W praktyce kwestia może dotyczyć ewentualnej dopuszczalności upoważnienia, np. dziadków

Download English Version:

<https://daneshyari.com/en/article/2677828>

Download Persian Version:

<https://daneshyari.com/article/2677828>

[Daneshyari.com](https://daneshyari.com)